

ТЫЗЭКЬОТМЭ – ТЫЛЪЭШ!

1923-рэ ильясым
гъэтхалэм
къыщегъэжьагъезу къыдэкы

№ 16 (21270)

2017-рэ ильяс

ГЪУБДЖ
ЩЫЛЭ МАЗЭМ и 31-рэ

Адыгэ
Голос
адыга

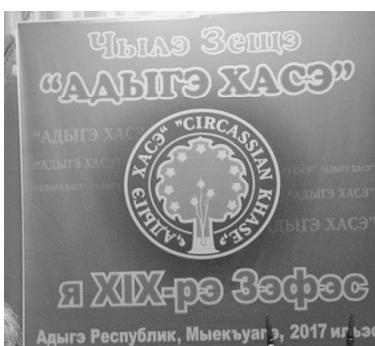

Адыгэ Республика и Правительствэ игъэзет

Адыгэ Хасэм ия XIX-рэ зэфэс

Тильэпкъ икъэнүжъ дгъэбэгъон

Республикэ общественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» ия XIX-рэ зэфэс щылэ мазэм и 28-м Адыгэ Республика и Къэралыгъо филармоние щыкъуагъ. Къэбэртэе-Бэлькъарым, Къэрэш-Щэрджэсым, Краснодар краим, Адыгейим ялтыкохэр, Адыгэ Республика ихэбзэ къулыкъушэхэр, республикэм щыпсэурэ лъэпкъхэм яобщественнэ движениехэм ахэтхэр, фешъхъафхэри зэхахъэм къырагъэблэгъагъэх. Зэфэсым хэлэжъэнэу лыкло 455-рэ пешорыгъешъеу зэхахъэхэм къащаагъэлэгъуагъ. Зэфэсым илофшэн къеклонлагъэр 392-рэ. Зэхахъэр рагъэжъэным ыпэккэ гүшүйэгъу тызыфхэхъугъэхэ Мэшбэшэ Исхъакъ, Сэххурэкъо Хъаути, Тішьу Мурдинэ, Къэрдэнэ Аскэрбый, Александр Даниловым, Шхъэлэхъо Аскэр, Лымыщэкъо Рэмэзанэ, Хъоджэе Аслъан, Ламыкъо Эдуард, Шхъаплъекъо Гъучыпсэ, Стлашьу Юрэ, нэмыххэм къызэрхагъэшыгъэу, зэфэсым мэхъэнэ ин ратызэ, зэхахъэм зыкъыфагъэхъазырыгъ.

Тизэуклэгъухэр

Адыгэ Республика и Лышхэлэхъо ишшорыльхэр пэлээ гъенэфагъекэ зыгъэцэкээр Къумпыл Муратэ республикэм ихъекэ лъаплэхэм Правительствэр зычэл Унэм къыригъэблагъэхи, гүшүйэгъу афэхъуагъ. Ахэр Дунэе Адыгэ Хасэм ипрезидентэу Сэххурэкъо Хъаути, Къэрэш-Щэрджэсым и «Адыгэ Хасэм» ишащэ Аслъэнэ Алый, Мурат Адыгейим ихъаклэхэм ари-

тыгъэх. Хабзэм икъулыкъушихэр, Дунэе Адыгэ Хасэр, общественнэ движениехэр та-

пэки зэкъотхэу лъэпкъ юфыгъохэр зэрагъэцэкэштхэм еп-

ллыкъеу фырилэр Къумпыл

Мурат къыхигъэшыгъ.

Зэфэхъысыжъ гупшысэр

Адыгэ Хасэм итхаматэу Лымыщэкъо Рэмэзанэ зэфэхъысыжъ псальзу зэхахъэм къишишыгъэм лъэпкъ гупшысэр щыпхырицызэ, мамыр псэуклэм игъэлтэн тызэрэпилын фаер юфыгъо шхъалеу къыхигъэшыгъ.

Тишэн-хабзэхэр, титарихъ, тывэе къетыухъумэнхэм пае хэбээ юфышэхэр, цыиф лъэпкъхэу тиреспублике исхэр пытэу къидгоуцонхэ фаеру Р. Лымыщэкъом ылтыгъагъ. Тихгъэгу зэрэйт чылгээр къызэрхыклоу зэрэшмытыр, лэклиб къера-ллыгъохэм политикэ ашызерахъэр къидэлтигъэн зэрэфаер къылуагъ.

(Икъух я 2-рэ н. ит).

Мыекъуапэ имэр лыплъэнэу пшъэрыль фишыгъ

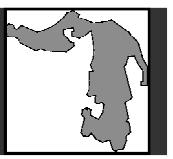
Адыгэ Республика и Лышхэлэхъо ишшорыльхэр пэлээ гъенэфагъекэ зыгъэцэкээр Къумпыл Мурат Мыекъопэ къэлэ администрацием ишащэ Александр Наролиним пшъэрыль фишыгъ къалэм иурамхэм, игъогухэм осыр зэрэтиратхъурэм епхыгъэ юфтхъабзэхэм язэхшэн еже ышхъэкэ лыплъэнэу.

Къэлэ администрацием иресс-къулыкъу къызэршынагъэмкэ, мы уахтэм Мыекъуапэ игъогухэм техникэ 18 атет, ахэм анэмыхкэ трактори 9-мэ лъэрсрыкло гъогухэр аукъэбзых. Къумпыл Мурат пшъэрыльхэу къафишыгъэм диштэу анахъеу аналэ зытырагъэтихэрээр социальнэ псэуальхэм — медицинэм ыкчи гъэсэнгъэм яучреждениехэм якъоллэрэ гъогухэм якубзыхын ары. Гүшүйэм пае, тикъэлэ шхъалэ иурамау Первомайском тет поликлиникэ N 4-м пэлүль чылгэхэм осыр зэрэтиратхъурэм зынтигъэзогат Мыекъуапэ имэр.

Къумпыл Мурат ыпэккэ пшъэрыль къафишыгъ къэлэ гупчэм имызакъо, социальнэ псэуальхэм ыкчи унэе псэуплэхэм якъоллэрэ гъогухэм осыр ыкчи мылыр атехыгъэнэр.

— Юфышэнхэр чэцым едъэжъягъэх. Гъогу шхъашьортыкъэбзыхъэ, осыр къызшесигъе уахтэр чылгэ дэдэу

АДЫГЕИМ ШЫХҮРЭ-ШЫШІЭРЭР

МЭЗАЕМ ИХЭБЗЭГЬЭУЦУГЬЭХЭР

Пенсиехэм къахэхъошт

Мэзаем и 1-м пенсие лъэпкъ пстэуми къахэхъошт — ныбжым тегъепсыкыгъэм, шъхъагьырт зэрямыгъэм, сэкъатныгъэ зэряэм атэлтыгъэхэм, юф зымышлэрэ пенсионерхэм, нэмыхъэм аратыхъэрэ. Нэбгырэ миллион 31-м ехумэ аратырэм къихэхъошт.

Пенсиехэм проценти 5,4-у, нэмыхъэм къэплон хъумэ, 2016-рэ ильэсэм ахъщэм ыкыучиэ къизэрещыкъэгъагъэм тегъепсыкыгъэу индексацне ашыщых. Джащ тетэу къышело УФ-м и Правительствэ 2017-рэ ильэсэм щилэ мазэм и 19-м номерэу 35-рэ зытетэу къидигъэгъагъэ унашьом.

Ащ нэмыхъэм, Урысъем щаратырэ социальны тын пстэуми мэзаем и 1-м къахэхъошт. Гушылэм пае, ащ къи-хуубытэштых сэкъатныгъэ зилэхэм, заом иветеранхэм аратырэ тынхэм. Джащ фэдэу сабый къизафхъукъэ аратырэ

зэтгыбо пособием, къэлэццыкъум ынбыжь ильэсрэ ныкъорэ охууфэкъэ ифэло-фашихъэр зэрагъэцакъэхъэрэ фэш ма-э къэс фатлуушире ахъщэм, сабый къизыфхъунху щыт бзыльфыгъэхъэу учетым хэуцуагъэхъэм аратырэ пособием къахэхъошт. Ахэр индексацне ашыщых 2016-рэ ильэсэм аратыгъэ сомэ пчагъэр коэффициен-тэу 1,054-м зебгъаокъэ къытырэм тэлтыгъэхъэу.

Фэтэрьир приватизация зэрашырэм ыпкъэ атышт

Яфэтэрхъэр ыкы яунэхъэр ыпкъэ хэ-мыльэу приватизация ашынхэм фэш Урысъем щыпсэухъэрэ палъэу къа-фэнагъэр бэп. ыпкъэ хэммыльэу приватизация шыгъэнхэм ехыллэхъэ зэ-

зэгъыныгъэ адэшыгъэнимкэ аужыре мафэу агъэнэфагъэр 2017-рэ ильэсэм имэзэе и 28-р арь.

Джащ тетэу къышело Федеральне законэ «Урсые Федерацием и Псэ-укъэ кодекс куачиэ иэ шыгъэним ехыллэхъэ» ёифиорэм зэхъокынныгъэхъэр фэшыгъэнхэм фэгъэхъыгъэ» ёифиору номерэу 33-ФЗ зытетэу 2016-рэ ильэсэм мэзаем и 29-м аштагъэм.

Ау законыр альыгъэсэрэп чыгур приватизация шыгъэним пыльхэм. До-кументыр зылыгъэсэхъэрэ фэтэрхъэр, зычэсэхъэрэ унэхъэр ыкы ахэм ахэт комнэтэхъэр арь. Шыгу къэтэгъэхъыжы унэр уиунаеу ябгъэтхынам фэш юфшэхъыгъэ мэфибл палъэ зерищыкъагъэр. Арышь, уахътэр зыгъэшъумыгъэ.

Нахъ къизэрьикъоу гъэпсыгъэ хъущт

Паспортхэмэр правэхэмэр якыдэ-

хын нахъ къизэрьикъоу гъэпсыгъэшт.

Мэзаем и 1-м къышыублагъэу пшэ-рьлыбыэ зыгъэцкъэрэ гупчэхэм (МФЦ-хэм) «Сэ ситхыльхъэр» зыфилу яэмкэ урсые ыкы лэкъыб хэгъэгу паспортхъэр къыдэхъинхэ пльэкинен щытышт. Ащ нэмыхъэм, автолюбителхэм яудостовериихъэр ащ щызэблахъужынхэ альэкъышт. Джащ тетэу къало УФ-м и Правительствэ 2016-рэ ильэсэм шышхъэйлум и 3-м номерэу 755-рэ зытетэу ыкы тывъэгъязэм и 18-м номерэу 1214-рэ зытетэу къыдигъэкъыгъэ унашьомх.

А чылгэ дэдэм къышыдэхъин пльэ-къышт лэкъыб хэгъэгу паспортеу лъэхъаныкъэм тегъепсыкыгъэр. Мыщ фэдээзы гупч нэмыхъэм ялэн фае къалэу ыкы районену нэбгырэ мини 100-м ехуу зыщыпсэурэм. А шапхъэм къыхеубытэх федеральне мэхъянэ зиэ къалэхъри. Урысъемкэ ахэр къэлиш мэхъух: Москва, Санкт-Петербург ыкы Сева-стополь.

(Тикорр.).

Кэлэеджакъохэм заушэты

Мы мафэхэм кэлэеджакъохэм предмет зэфэшхъафхэмкэ Урысые олимпиадэм ия III-рэ чылгэ уцуугъо зыщаушэты, шынагъэу ялэхъэр къагъэльягъо. Гурит еджаплэм Ѣызэхашаагъэм ыкы муниципальнэ уцуугъом теклоныгъэ къыдэзыхыгъэхъэр арьи мыш хэлажьэхъэрэр. Ахэр я 8 — 11-рэ классхэм ашеджэх.

Апэрэу ахэм французыбэр атагъ, республикем ирайонхэм къарыкыгъэ нэбгырэ 15-мэ заушэтыгъ. Мы бэрз зэршээрэ, зыкъыдашызэ къызэреджэшүхэрэр, темэ зэфэшхъафхэмкэ упчэхъэм яджуаул къызэрэтийрээр къагъэльягъуагъ.

Астрономиекъэ олимпиадэм ишьольыр уцуугъо нэбгырэ 34-рэ хэлэжъагъ. Блэкыгъэ ильэс-хэм ялтыгъэмэ, ар бэкэ нахьыб. Кэлэеджакъохэм гъэцэ-къэжыни 6 къашыгъ, джуаул тэрэз пэпчь балли 8 къаф-гъеуцугъ.

Тарихымкы кэлэеджакъохэм заушэтыгъах. Муниципалитет-хэм зэкэми къарыкыгъэ ныбжыкъе 43-рэ ащ хэлэжъагъ. Тлоу гошыгъеу олимпиадэр къа-агъ, апэрэ мафэм тест шыкъэм тетэу заушэтыгъ. Ятлон-нэрэр нахъ къиньгъ, юфшэниту

ащ хахъэштгъэ. «Исторический проект» ёифилорэ тарихъ тхильэр къизэррагурую зэхагырь, нэужым Хэгъэгү эзошом, лъэхъэнэ къинь, тарихым хэхъэгъ цыф цэргийхэу Александр Невскэм, пачыхыгъу Александр II-м ыкы нэмыхъэм афэгъэхъыгъэ эссехэр кэлэеджакъохэм атагъгъэх.

Экономикэмкэ шъольыр олимпиадэм кэлэеджакъохэм 36-рэ хэлэжъагъ. Мыекуаупэ, Кошхэблэ, Джэджэ, Тэххутэмь-къое, Мыекъоп ыкы Шэдүджэн районхэм къарыкыгъэ ныбжыкъэхъэр ащ къеколпагъэх. Ари тлоу гошыгъеу къа-агъ. Апэрэ тест шыкъэм тетэу гошыгъагъ, ятлон-нэрэм задчэхъэр къашыгъях. Экономи-кэм фэгъэхъыгъэу задачи 4 кэлэеджакъохэм къашынен щытыгъ. Хыисалыр игъэкъоты-

гъэу зээзигъашхэхъэрэ арьи ахэр къизфэшынхэ амал зиагъэхъэр. Юфшэнхъэр зэкэ тэрээзэу зыгъэцкъагъэхъэм балл 200 къашынен щыт.

Кэлэеджакъохэм апае экономикэмкэ урсые олимпиадэр 1996-рэ ильэсэм къыщгъэжъагъэ зэхаша. Экономикэм нахъ хэшыкъ фыряланыр, зырагъэшшомбгъуныр, мы лъэ-ныкъомкэ сэннаущыгъэ зыхэльхээр къыхэгъэштыгъэнхъэр, ахэм яшынагъэхъэм ахагъэхъонир арь зэхщакъохэм пшъэрилтэу зыфагъэуцужырэр.

Предмет пэпчь затхыгъэм мэфипил зытешлэхъэр, зэфэхъы-съяжъуу фэхъуугъэр къэнэфэнэу щыт. Ахэр федеральне базэм дагъэхъащых. Предметнэ-мето-дическе комиссии нэужым анахъ дэгъо зыкъэзигъэль-тогъе кэлэеджакъохэм къыхъыщых, ахэр олимпиадэм иаужырэ уцуугъо гъатхэм щылэштэхъям хэлэжъэнхъу амал ялэшт.

Мэзаем ыкъэм нэс нэмыхъ предметхэмкэ кэлэеджакъохэм заушэтышт. **ДЕЛЭКЬО Аннет.**

Мэзает сыд фэдэшта?

Блэкыгъэ ильэсхэм афэмидэу мыгъэ мэфэпчъим-дакъо къимафэр къесыгъ. Тыгъэгъязэм иапэрэ мафэхэм къа-щыула-благъэу ом изытет нахъ чыы-хъу-гъэ, ос къесынену ригъэжъагъ.

Ом изытет зыэрэзэблихъу-гъэм анахъеу ыгъэгушуагъэхъэр сабыйхъэр арь. Бэрэ зэрежагъэхъэр нэрыльтэгъу къашыгъ ахэр мэчэфых, мэджэгүх. Осым фы-жыбэрэу ыфэпэгъэ чыгхэм нэр агъэгушо. Алырэгъу шъабэу чышхъашъом тэубгыагъэхъэм урьико зыхыкъе, шысэм ухэ-тэу къыпщэхъу.

Къимафэм имэзиту ащ фэдэу чыы-еу къа-агъ. Адыгэ гидрометеорологие Гупчэм къызэри-тирэмкэ, щилэ мазэм ик-эхъум тишильыр эрифэшьу-шэу зыкъыщызыгъэлэгъогъэ

мафэ ос къесынену е ошх къе-шынену Адыгэ гидрометеороло-логие Гупчэм къылорэп, мэфэ ошхэр щылэштэхъ.

Къыкъелыкъорэ тхъамафэхъэм чылэхшом къыгъээжъы-штэп, гурытимкэ, фабэр гра-дуси 8-м нэсэшт, чэшырэ чылэхшом градуси 3-м шохъштэп.

Къимафэр дахэ нахъ мышэ-ми, гумэкъыгъуабэ къызиды-хын ылтэхъышт. Гыгүхэр лу-мыл зыхыхэкъэ, водителхэ-ри, гыгүхъюхъэри зыфэсакы-жынхэ фае. Щынэгъончъэним ишапхъэхъэр зэкэми агу къа-гъэхъяжъхъэм, ом изытет ти-тэпщынэнштэп.

ГҮОНЭЖЬЫКЪО Сэтэнай.

Мэкъэгъэу

Мэзэе мазэм и 2-м ма-фэм сыхыатыр 11-м къышы-ублагъэу 1-м ызыныкъо нэс редакцием ихыкъэшт УФ-м социальнэ ухумэнимкэ и Фонд АР-мкэ икъутамэ игъэ-юрышакъло ишпшэрилхъэр зыгъэцкъе Тамара Колодко. Республиком ѡыпсэухъэрэм яупчэхъэм зэнкэ шыкъилем тэ-тэу ащ джуаулхэр къариты-жышт.

Мы къулыкъум зэшүүхырэ юфыгъохэмкэ улчээ зиэ пстэ-ури телефонэу 8 (8772) 52-49-44-мкэ къитеомэ, джуаулхэр ыгъотышт. Мэзаем и 2-р къэмисызи къитеохэрэм яупчэхъэр Т. Колодко лэкэдгэхъажыштых, ахэри джуаулхынчэу къе-нэштхэп.

Пащэм бэ ельтыгъэр

Цыфым ыгу къыдэпшэшт-мэ, бэл ишыкъагъэр. Пчэдэжъ съэгъуугъэри джащ фэд. Об-щественне транспортыр къыз-щыуцурэ чылгээм сыкъакло, гыгүхэр зыукъэбзырэ юфы-шэхъэр нэбгыри 10 фэдиз ху-хэу, къазгыр шъумагъохэр аягъхэу а чылгээр къагъэхъаб-зэу съэгъуугъэ. Згэшэгъуагъ ыкыли сиғэгүшүагъ. Мыш дэжым осэу тираугагъэр е мылэу тэхъухъагъэр къытырахэу къимафэр къызихъагъэм къы-щыгъэхъагъэу тльэгъуягъ. Джи зэдэлжэхъээз къеуцуплэри, ащ ыбгүхэр къагъэхъабзэштгъэхъ. Транспортыр къеуцуплэмэ азыфагу дэль шъольырэри къат-хуугъ. Осэу къызэхаугъоягъэри къытыранагъэп, къазгыркэе луахыжыгъ.

Бэзьлэгъигъэу сауж итыгъэм зэригъэшлэгъорэр къихэштэу юф зылэхъэрэм яупчыгъэгъ: — Непэ сыд мафа, сыда къэхъуагъэр? Къимафэр къыз-хъагъэм къыщгъэхъагъэу мыш фэдэ тльэгъуягъэл. — Непэ мэфэкъ маф, — къыриложыгъи нахъяжъеу ахэт хуульфыгъэм, сэмэркъеуз.

**ШЫАУКЬО
Аслынгуаш.**

ТИЛЬЭПКЬ ИКІЭНЫЖЬ ДГЭБЭГОН

(Икіэух).
— Пстэумэ анахъеу
тызыдэлжъягъэр
тильэпкь игушхъэлэ-
жыгъэ зэрэтыухъумэ-
щтыр, тауж къикырэ
ліеужмэ зэрэльягъеко-
тштыр ары, — хигъеу-
нэфыкыгъ Р. Лымыш-
къом.

Ильэсичым къикоц Адыгэ Хасэм иофшагъ щыклагъэу фэхъугъехэри Р. Лымышкъом къыхигъещыгъех, куаджэхэм, къалхэхэм я Адыгэ хасэхэм зыпкы итхэу япшъерильхэр агъэцакіхэрэп. Адыгабзэм изэгъешлэн, игъэфедэн республикаем зэрэшээхэшагъэм гумэ-
кыгъохэр къызыдехых.

Сыхыт пчагъеу еджаплэхэм адигабзэмкэ ашырье нахьыбэ шыгъэн фае, егъеджэнри нахьы-
шоу зэхамыше хууцтэп.

Нэүжым ревизионнэ комис-
сием ипащэу Ацумыж Юсыф
мылькур зэргэйфедагъэмкэ эз-
фэххысыжхэр къышыгъэх.

Еплъыкіхэр

Къумпыл Мурат зэфэсийм
къызыщыгъыэм зэгъепшэнхэр
ышыгъэх. Хабзэм икулыкъу-
шэхэмрэ общественнэ движение
нихэмрэ нахьышоу иоф зэда-
шэнэмкэ амалэ щыгъэх
иеплъыкіхэр къарилогъэх.

Дунэе Адыгэ Хасэм итхаматэу Сэхтурэкъо Хябаути, зэл-
лашээр тхаклоу Мэшбашэ Ис-
хъякъ адыгэ лъэпкын зиуго-
ижъынымкэ хэклипэу щыгъэх
къахагъещыгъэр зэллыгъысикэ
амалхэр нахьыбэ зэрхъурэр
ары. Хэкужым къэзигъээ-
жы зышоигохэм ящыгъэгъ
тхылхэр гъехъазырыгъэнхэм,

урсыбзэм, адигабзэм язэгъешлэн, фэшхъафхэм якыныгъохэр къыхагъещыгъэх.

Адыгабзэм зэлльэпкъэгъухэр зэрээфищэхэрэм къыпкы-
рыкызэ, Мэшбашэ Исхъякъ

адигэ гущыгъэхэр зыдэт тхылхэр къидэгъэгъыгъэнхэр игоу ылтыгъагъ. Гущыгъэ щэ-
рьом цыфыр enly, аш фэши гущыгъэхэм ямэхъани тхылхым
къыщыотэйэн фаеу Мэшбашэ Исхъякъ ылтыгъагъ. Адыгабзэм
игъэфедэн Шхъаплъэкъо Гъучыгъисэ къытегущыгъагъ.

Бэгъушъе Адам Адыгэ Хасэм итхаматэу щытагъ. Тильэпкъэгъухэр Сирием исхэр заом имашо зыхэфхэм, хабзэм икулыкъушэхэм ахэтэу Сирием къягъэ, тильэпкъэгъухэр заом къыхажыгъыгъэнхэм ишыгъыкъэу пылтыгъ. А. Бэгъушъэр зэфэсийм къызыщэгущыгъи-
лэм, залым чэсхэр лэгү фытохээ, ипсалъэ зэпигъэу
къыхажыгъ.

Зызыгъохъирэ адыгэ лъэп-
къэхэр къызыхыгъыгъэнхэм,

къым иньидэлфыбзэ икъеухъу-
мэн, тарихым изэгъешлэн, куаджэм дэсхэм иофшэн ягъе-
гъотыгъэним, Адыгэ Хасэр къэшакло зыфхъугъэ мэфэкхэу
адигэ шуашэм, адыгэ быра-
къым афгъэхъыгъэхэм, нэ-
мыкхэм къатегущыгъацхэх
Ламыкъо Эдуард, Тэу Асплан,
Тэшүү Мурдинэ, Цыкынүбэ
Русльанид, Къэбэртэе Адамэ,
нэмыкхэри.

Зэфэсийм унашью щаштагъэм
шуущытэгъэгъуазэ.

Унашью ышыгъ:

1. Я XVIII-рэ зэфэсийм үүж
Адыгэ Хэгъэгу общественнэ
движениеу «Адыгэ Хасэм»
блэкигъэ ильэсичым иофэу
ышыгъагъэм ТЕГЪЭРАЗЭ.

2. Адыгэ Хэгъэгу общественнэ
движениеу «Адыгэ Хасэм»
и Хэсашхъэу икіэрыкізу ха-
дээжыгъэм мыш къыкіэлты-
кторэ иофхъохэм язешхохын
ыкъуачэ ишыгъыкъэу рихылтэнэу
еухэсэ:

— адигэ хабзэм тетэу,
лъэпкъ шлэжэ хэлъеу, мамыр-

хъэхэм атетэу гъэпсыгъэнхэм
япхыгъэ иофхъохэр зэшшуа-
хынхэу, къэралыгъо бзитумэ
(адигабзэмрэ урсыбзэмрэ)
язэгъешлэнрэ ягъэфедэнрэ фэ-
зыгъэчэфытхэ амалхэр рес-
публикаем ихэбээ къулькыу гъэ-
нэфагъэхэм къагъотынхэу ыкъи
ацэфедэнхэу зафээзэгъэнэу;
— шэнэгъэлэж нэпціхэу

— федеральнэ хэбээ къу-
лыкъухэм іэкыб къэралыгъо-
хэм ашыпсэурэ адыгэхэр Уры-
сыем ихэгъэгогуухэу алтын-
хэмкэ иофхъэбээ гъэнэфагъэ-
хэр зехъэгъэнхэр;

— зичыгужь къэзигъээзжы-
гъэхэм зэо-банхэм зышхъэ
къахэзыхыгъэхэм, яшыгъэ-
псэукэ зэтэгъэпсихыгъээнэ-
мэйнэ.

Урсысими, Кавказми арыс
цыиф лъэпкъхэр зэтэзытуу-
зээжызыхъэрэм апэцүжын-
гъэнэу. Нэдж-нэпці тариххъэр
къэзыгъуатэхэрэмрэ къэзитхы-
хэрэмрэ апэшүүкэжыгъэнэу;

— адигэ хэбээ-псэукэ нэ-
шанхэм атетэу, спортым фэ-
щаагъэхэу ныбжыкъэхэр гъэ-
сэгъэнхэу;

— адигэ лъэпкын тапэкэ
хэммыгъэ шэн дэйхэр —
шын пытэхэмрэ наркотикхэмрэ
зэрагъэфедхэрэр үумыснынэу,
хэгъэзыхыгъэним фэбэнэнэу;

— демографиемкэ адигэ
лъэпкын иофхэм языт на-
хышу хъуным фэгъэхыгъэ
фэло-фашихэр ыгъэцэгъэнхэу.
Адыгэ псэльэжъеу «Бынищ нахь
макъэлэхээ уилъэпкь ичыфэ пте-
кырэп» зыфиорэм имэхъянэ
ныбжыкъэхэм агурыгъэлгэнэу;

кэ, Урсысими игражданствэ
ахэм къаратынмкэ иофхэр
нахышу зэхэцэгъэнхэу.

Адыгэ Республикэм иапэ-
рэ Президентэу Джарымэ Ас-
льян зэфэсийм хэлжэгъ.

Хэдзынхэр

Республикэ общественнэ
движениеу «Адыгэ Хасэм» и
Хэсашхъэ, ревизионнэ комис-
сиер, гъэзэтэу «Гъуазэм» иред-
коллегие, фэшхъаф иофшэкло
купхэр хаджыгъэх. Адыгэ Хасэм
итхаматэу Лымышкъо Рэ-
мэзанэ хадзыгъ.

Зэфэсийм тигъэшыгъэ гуп-
шысэхэм афэгъэхыгъэ тхыгъэ-
хэр гъэзэтхэм къащыхэти-
щых.

ЕМТЫЛЫН Нурбай.

Сурэтхэр зэхахъэм къыщи-
тырахыгъэх.

Архитекторэу, усаклоу, сурэтыш! Эу Бырсыр Абдулахъ къызыхъ угъэр ильэс 70-рэ хъугъэ

Хъарамыгъэнчъэ зэчий

Бырсыр Абдулахъ Мыхъамодэ ыкъор Шэуджэн районым ит къуаджэу Хъакурынэхъаблэ щылэ мазэм и 7-м, 1947-рэ ильэсүм къышыхъугь. 1973-рэ ильэсүм живописым, скульптурэм ыкъи архитектурэм янинститутэу И.Е. Репиным ыцэ зыхъэу Ленинград дэтым ифакультетэу «Архитектура» зыфиюрэр къуухыгь. Хэкум къизегъэзэжым, архитектор сэнэхъатымкээ Иофшишэу ыублагъ.

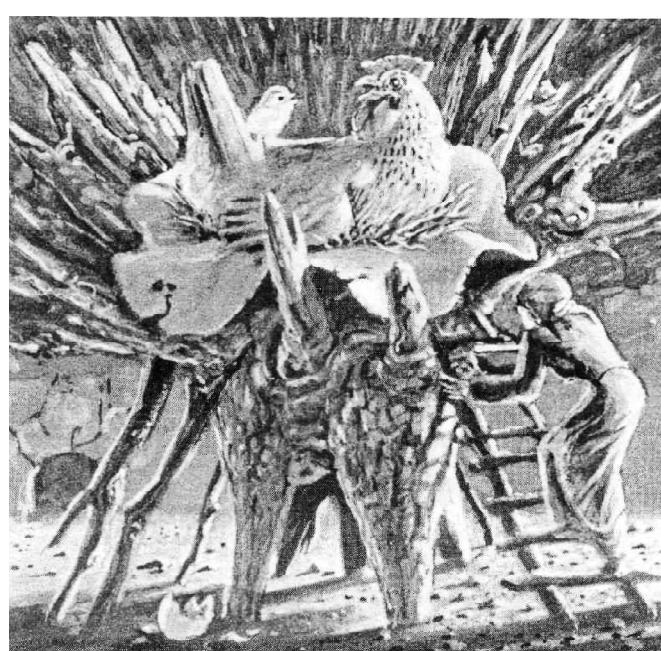
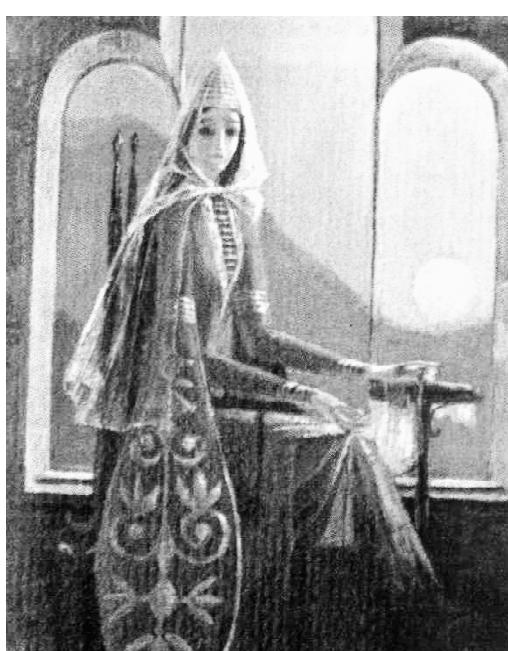
Ашпъэрэ еджэгпешхом шї-
ныгъэ-гъесэныгъэ дэгъуи, сэ-
нхэхьатымкэ шыкэ-амалхэри
кыышыгэхэхьагъэху щытыгъ.
Ахэми язакъоп, ежь абдэхэ
кялэм иадыгэ льэпкь ифоль-
клор ыкыл итарихъ гъогу куоу
зэрээзэргигъашгэхэрэг гохъожьи,
купкышишоу ахэм ялэм Быр-
сырым игупшысэ кырагъэ-

тэпагъеу, зэфицэхэмэ, зэхигье-щэхээ, иовшлэн лъегъекуатэ.

Играфический тхъапэхэр архитектурнэ нэшанхээр яхьуп-къеу, лъэпкъ-лъэпсэ гъэпсыкілэшапхъэхэр адыригъэгүүсээзэ, иовшлаяхэхэр ыгъэпсынхэр фызашлокы. Адыгэ щылэклэ-псэу-клэр куоу зышлэу, зыльэгъуяа, а лъэпкъ культурээр зыхээзы.

Бырсыр Абдулахъ Адыгэ Республикэм икультурэ щыIакIа анахъ чанэу хэлэжьэрэ гүпшисэкIо IэнэIасэхэм аицьщ. Иархитектурэ IофшиагъэхэмкIэ — Кавказ заом щыфэхыгъэхэм ясаугъэт, мэштыр, музеир; республикэм игеральдикэкIо Iофшиагъэхэр, журналхэр, тхыльтхэр сурэтхэмкIэ гъэкIэрэкIэгъэнхэмкIэ шIоу ылэжжыгъэр ыкли ылэжжырэр бэ.

блэу, ежь иштошл-ептлык! Эхэр, иакыл зэфэхьысыжьхэр къызэрэущихэрээр псынк! Эу къэнэфагь. Творчествоэм зыкы-щызыэуихын куячэ зэрилэр зэхишигай. Итврочествоэм жык-къащэ зиубгүунымк! Э мы зэк! Э клаалэм хэхьагьэу, ыгу щыщ хъугъе пстэумэ лъэшэу яштуагь э къэк! Уагь. Лъэпкъ искусст-вэмк!, анахъэу сурэтшыным-к!, Абдулахь иштыпкъэу псын-к! Эу зегъазэ, исэнэхьят шъхьали — архитектурэр — аш гоубы-

рэштыхэм Бырысир Абдулахъ
ежь фэдэ сурэтышыбэм къа-
хагъэщи. Ильэпкъ, ичыпIэгъу-
хэр, зэо машлохэм ахтывгэ-
хэу посэемыблэжь лыхууль-
хэр, игупсэ хэкур, Хэгъэгу-
шхор, лэжькло цыфхэр гү-
нэнчьеу икласэхэу, зэрилья-
пIэхэр ащыкIигъэтхьеу ешы
Iепласэм исурэт зэфэшьхаф-
хэр. Лъэпкъ нэшанэр сыйди-
гъокли ипроизведениехэм Iеп-
кэл-льапкэзу ащегъэунэфы ыкли
ащыкIегъэтхьы.

Чыңыпсыр ешъими, тарихъ хуғъэ-шагъэр къегъельтагъоми, лыгъэ хабзэм изехъакъохэм япортретхәми, фәсакъыпәузы нәшэнэ шъхаәл, гъэнәфагъэ къашеңгъельтагъо. Бләмыйкіәу, римыгъехъоу, химыгъеззәу, ышләу, юф зыдишләрәм елъытыгъеү, адиге щыләкіә-псәукіәр, чыңыпсым изытет, ежь Цыифыр, лъәпкъ шъуашэр, шэн-хабзэхәр ыккى шыләкіә-гъәпсыкъләхәр күэзигъэ-хәнагъэ ямыләу исурэт-іешләгъехәм къашетых. Абдулахъ икъеләмымыпә кызылыкырә сурәт пәпчъренәу зы шъошетеплъэ гъәпсыкіә, зы гупшизәхәйгъэ горә хәольтагъо, ащ-кіә іешләгъэм имәхъанә къызайуехы

Бырсырыр илтээс 40-ы искус-
ствэм зыщылажьэрэм икъе-
лэмүпэ ювшэгье дэгьоу, гъэ-
шэгьеонэу къычэкыгьеэр бэ-
дэд. Графикэм, живописым
арылтээ ахэр гээпсыгъех. Апэ-
дэдээ зэрэригъэжьэгъяэр гра-
фикэр ары. Сурэт зэхэт күпэу
«Архитектура и время» зыфи-
юрэр аш ищыс.

Сурэтышыр анах зэрээзлъашлагъэр лъэпкъ мэфэлчыр («Адыгэ мэфэлчыр» (календарыр) зыфиорэ купыр зэригъэкіэреклагъэр ыккі Кавказ заом хэкіодагъэхэм ясугъэт ипроекткэ зэнэкъоукъум теклоныгъэр къызэрэещыдихыгъэр, ылешхъитлүкэ мы тарихъсаугъетыр зеришыгъэр ары. Джащ фэдэу лъэпкъ мэхьанэ зиэлэ псэольэ зэхэтхэу — Лъэпкъ музейр унакіэу зычилтэм, ти Мыеекъуапэ игуучэ мэштиг дахэу къитэджагъэм япроектхэм явторыри зэлъа-

шіэрэ Іәпәласәу Бырсыр Аб-
дулахъ ары.

Абдулахъ исурэтхэм уатегу-
щылэ зыхыуклэ, къоджэ орэд-
хэм атешыкыгъэ сурэт зэхэт
купэу ышыгъэм осэшү зэри-
лэр къөгъэтхъы. Лъэпкъ фоль-
клорыр илэубытып! эу сурэт
тхъапэ 42-рэ адигэ къуаджэ

сым иль сурэтшыгъэхэу «Күүшхъэм щылэ пышыпэр», «Мэзэгъо чэш», «Күүшхъэ къуджэм», «Къэбар гухэк», «Мэлахъю», «Мухъаджырхэр», «Мынчтэхэр», «Мамлюкхэр» зыфилохэрэр лъэпкъ искусствээм ыгузэгуплэ иуцогъе лашгэхээ чьепхыгъэх, лъэгъупхъэх.

*Абдзэхэ калэм иадыгэ лъяпкъ ифольклор ыкчи
итарихъ гъогу куоу зэрээригъаша! Эхэрэр гохъожьи,
купкышихоу ахэм я! Эм Бирсырым игушиысэ кы-
рагъэблыгъ.*

хэм ашъхъэ къырыкIуагъэр шыыпкъэм тетэү ыкли сэмэр-къэур къяшлекIыгъэу, аышзы-дэорышлэу къашигъэлъэгьо-ныр фэуключыг.

Амал-къулайкій, акъылпкій, шіләнгізекій ахэм — къоджәе орәдышкъэм — гупшысәү ахэллыр тхъапәм тхыпхъэ-сурэттәу тегъәчтыхъәтъәнымкіе Іспәласәм къоганә ышығытъеп. Зәчый инәу Тхъэм къыхильхъагъэр ильәпкө зәрәуиғьекәлжыщтәу, нигъесыржынышь, зәрәфиухъумәштүм лъәшәуыналә тетығы, игүхәль ашқәзәшшүихыгъ.

Зэо машлохэу Чыгум ыбгъэ изыпдыктыктыхэрэми агъэгу-

Быrsыр Абдулахъ Адыгэ Республикаем икултурэ щылактэ анахъ чанэу хэлжэхъэрэ гупши-сэклю Іспэласэхэм ааышц. Иархитектурэ тофшлагъэхэмкіэ — Кавказ заом щыфхыгъэхэм ясаугъэт, мэщытыр, музеир; республикэм игеральдикэктэ тофшлагъэхэр, журналхэр, тхыльтхэр сурэтхэмкіэ гэлкіэрэ-кілгъэнхэмкіэ шлоу ылэжьыгъэр ыккыи ылэжьырэр бэ.

Я мини III-рэ лэшлэгүүкэй тэзхээтим архитекторэй, усаклоу, сурэтшын Iэпэлэсэү Бырсырыр, ыгу щизэү жын гуапэу къышэу, лъэпкъ гъашэм щыхъуре-щышлэу анахь мэхъанэ зиляхэр пъяныкъубакъэ ши-

Адыгэ щыІэкІэ-псэукІэр куоу зышІэу, зыльэгъугъэу, а лъэнкъ культурээр зыхээзыщагъэу, гукІэ а зэкІэ зыгъэунэшигъэу зэрэштыр къышыхъатэу Абдулахъ Йоф ешиІэ.

псэфырэп Бырсырыр. Лъялкы зэхэдзи, цыиф зэхэдзи илэп, тхъамык!эгъю Iаехэр, гуммы-кыжь хуугъе-шлагъэхэр лъялсэ-клог шыгъэнхэм сурэтыш-гүпшиласаклор к!эгүы. Джащ фэдэ сурэтшыгъэ инэү, зэо ма-шлоу, хязабэү Чечэным, Грознэм зыктышызыштэгъагъэм фэгъэхыг «Разрушенный город — Мираж» (1995) зыфилоу ышыгъэр.

Адыгэ лъэпкъым иблэкъим гъэ чыжъи зылекъимытупщэу, ренэу инэпльэгъу ит сурэтышым, Кавказ заоу адигэхэр зэкъодыллагъэу, зыужъягъэйгъэу, зыгощиагъэр, Хэгъэгу зэошхор, ыгукъи ышхъэкли заом пешуеклоу, сурэт ышыгъэх. Заор зэрэжъалымыр, зэрэллыузыр, зэрэмшё зэпымычыжъыр ыкъи тыди ар ѿзызете-Іэжгъэн зэрэфаер икъэлэмыпекъ къыригъэльэгъукигъ. Абдулахъ исурэтшыгъэ куп пэпчъ щылэнгъэ ушьый иныр щыкълэгъэтхъыгъ. «Лыжъиц», купэу «Щылэнгъэм итамынгъэхэр», «Хэгъэгу зэошхом сичыпэгъухэу хэлэжъагъэхэр», «Адыгэ мэфэпчыр», «Къоджээ орэдхэр», нэмыкхэр, живопи-

гъеунэфэу (шьюашэр, зэхэтыкэ-зэфыщытыкэхэр, лъэпкь йашла-гъэр, шэн-хабзэхэр), ылапэкэ ыгъяечтынхэр фызэшлокэу къырэкло. Ар сыда зымыусэр?!

1987-рэй ильэсүүм къынчыг ублағъэ Урысыем исуретыш-хэм я Союз хэт. Урысыем иархитекторхэм я Союз щыщ. Адыгэ Республика м изаслужен-нэ суретыш. Республика, шъолтыр, зэрэ Урысыеу ашызэхажээрэ къэгъэльгъонхэм ахэла-жьэ. Ышхъэкі иунэе къэгъэльгъонхэри Урысыем, Тырку-ем, Сирием ашызэхишагъэх. Бырсыр Абдулахъ илофшагъэхэр хэгъэгу зэфэшхъяфхэм анэсигъэх: Урысыем, Тыркуем, Германием, США-м, Иордани-

ем ыкки Голландиум.

Зэлъашээрэ суретыш юлэгэлэсэү Бырысырый ильэс 70-рэх хууగээ мы ышилэ мазэм, ар ныбжь дах, лыр пкын пытэм шеуюцо. Тыфельяло псасуныг эхкэ, гъашлэкэ, шлагъэкэ, насыпкэ, тхагъякокэ, льытэнэгъашхъялла.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.
Сурэтым итыр: Бырысыр
Адбулах; ишшагъэхэм
ашнукор.

ТИЮБИЛЯРХЭР

Шүр зылэжьыгъэр

Щылэ мазэм и 14-м зэ-
льяштэрэ орэдйоу, орду-
сэү, Адыгэ Республикаем
искусствэхэмкіз изаслу-
женэн Йоғыштэшхон Ан-
дэрэкъо Вячеслав Мы-
хьамэт ыкъор псэюу
къытхэтгэхмэ, ыныбжь
ильяс 75-рэ хүүчтгэх.
Аш фэгъэхьыгъеу Адыгэ
Республикэм и Лъэнкь
тхыльеджапэ инотнэ-му-
зыкальнэ отдел къы-

рэгъяблагъях музыкэм пыльхэр ыкИи Вячеслав итворчествэ шузыльзгүхэрэр орэдусым фэгъэхыгъэу хэутыгъэу щынхэм нэгүасэ зыфашынэу.

Андзэрекъо Вячеслав къытъэшлагъэр мэкіэ дэд, ау ар адыгэ музыкальнэ искуствэм пытэу хэуцонэу игъо фифагъ. «Мылькоу сэ силем, саужкэ къэзгъанэ сшоингъор лъэпкъ искуствэм сиахъэу хэсшыхъэрэп ары», — къышцо Андзэрекъо Вячеслав гъэзетэу «Адыгэ макъэм» ихэутыгъэхэм ащищ. Къыдэхъугъ Вячеслав игухэльхэр: профессиональнэ ekoloplaké фырилэу адыгэ орэдым лъэнинкъо зэфэшьхафхэмкэ ащ Ioф дишилагъ, ежь иунаеу, зымы фэмыдэу, хэмыхъоклэрэ творческэ шыккэ-амалхэр лэклэхъэу ильягъо пхырищыгъ ыкыи хэмыхъоклэжын лъэуж къытфигъянагъ хъугъ. Янэжъэу, адыгэ шьольорым ианахъ пышнэо цэрылом ащищцу Кулэ ицыкүгъом къытшгъэжъагъэу адыгэ пышнэо орэдым шуульэгъушхо афырт гъашыгъ. Ащ ыужкыи Вячеслав Ioфэлэсэнгъэшко зыхэл цынцэрылохэм Ioф адишэним, яфмэ-бжымэ кытхехьаным, ана кытырагъэтэу кыльтыпплэнхэ инасып хэлтигъ. Исенхьват кыхэхынкыи теубытэгъэ гъэнэфгъэ езыгъэшыгъэмэ ащищ залъашIэрэ орэдусэклюшко Тхьыбысым Умарэ зэхищэгъэ симодеятельностым чанэу хэлжъэнэу зэрхэхъугъэр. Ащ ыужкыи еджапIэр къыухи, Адыгэ театрам иапэрэ профессиональ

Кіжкінш лауз күткіңғында. Кіекін зәхеуытага, энциклопедическое шылқем тетуя Чеслав ищіләнгүй гъогу кыярапотыкіи справочникэу «Адыгейим икомпозиторхэр» ыкіи «Адыгейим иорэдьохэр» зыфылохэрэм.

рм жапар профессияны музыкантахэу Ленинградскэ ко серваториер къезүхыгъехэ љоф адишIэнэу зэрхъугъэр ыкіи ахэм аышыщэу Ахэджэй Шэбанэ зипаштэу, Адыгэ мзыкальнэ училищэу къиззұхаихъ пъэм иапэрэ еджаклохэм ах-

Тхъэм къырипэсыгъ зыфалорэм фэдэу, Вячеслав музикэм зэрэфэлэжьэштэйр гъэнэфэльхэу, ар ыль ѿышчуу къэ

Адыгэ Музыкальнэ Искусст
вэм Вячеслав орэдьыю. Пыш

нау ары зэрэштыригъэжьагъэр. «Хоровое дирижирование» зы- филорэ факультетыр Адыгэ му- зыкальнэ училищым, етланэ Са- ратовскэ консерваторилем къы- зыщеухым ыуж, итворческэ гъогупэ хорым епхыгъэу ильэс 20-м къехьурэ зышеджэгъэ уч- лищым щылэжьагъ. Студентхэр зыхэлэжьэрэ зэхэхпхыгъэ хорым пэцэнтигъэ дызэрихьагъ, адыгэ хори зэхищаагъ ыкИ ильэсы- бэрэ зэрищаагъ. Лъэпкъ шъуа- шэм итэу, ижьыре ордекъэуа- кIер непэрэ шыкЭ амалхэм адиштэу хорым пае репертуар зэригъэфэним хэушъяфыкы- гъэу пылыгъ. ЗэкIэмкИ Io- шIэгъэ 40-м къехьу хорым пае икъэлэмьипэ къыпкыгъ; оркест- рэм, фортельянэм апае тхы- гъабэ и. Ахэм уасэу афаши- рэм ишыхъат ашыщхэр зэлъа- шIэрэ дирижерэу Ю. Силантье- вым иоркестрэ къызэрэригъа- Ѣштыгъэхэр. А гъэхъагъэхэм зэ- кIеми лъапсэу, къежкапIэу ялэр адыгэ фольклорыр ары. Лъэпкъ шъуашэр ымыукую, ордусым профессиональнэ амалхэр хъа- ламэтэу дыригъэкIухээ, адыгэ орэдышшохэр анахь лъэгэпэ ин- хэм анигъэсныхэ ыльэкIыщтыгъ ыкИ аш къыхэкIэу ахэр шэп- хъэ инхэм адиштэрэ хъарзы- нэшым щыщ хъугъэх.

Фольклорым ыльэнныкъокчи
Вячеслав гъэхъэгъашуухэр илэх,
ар чанэу экспедициехэм ахэла-
жьэштэгъ, ишлэнгъэхэм ахи-
гъахьоштгыгъ. Зэкіэмки ордэд
300-м къехьу ашт кытугъоижыгъы-
ыкчи зэригъэзэфэжыгъ. Ахэм
ащышхэр Москва, Налыцк къа-
щыхаутыгъэх тхыльхэм къа-
дэхъягъэх. Лыхкукіе Андзаур-
ре ежырре зэгъусэху адыгэ-
пшынэм фэгъэхыгъэ тхыль-

зэхагъэуцуагь 1989-рэ ильэсүүм

Непэрэ щылактэм диштэй эстрадэм пае ордишьем көз хуя Аңдзэрекъо Вячеслав үүсүгъ. Цыф жыгуягъэхэм якласа сэхэу, нахыбырэ къалохэрэм ашыщых «Сиапэрэ жыуагъу», «Ульеш о, цыфыр!», «Апэрэ къэгъаль», «Адыгэ чыгу», «Си кіэсэ нағу», «Үнэгу сыкіета?» «Кошхаблэ иоред» ыкіи нэм мыйкхэри.

Ордусым ыгу иджемакъ нахь дезгаштэхэу, нахь пэблам гъэхэу зызфигъазэрэм ашыщых Мэшбэші Исхъякъ, Жэнэ Кырымызэ, Цуекъо Джэхъфар Емыж Мулиэт, Бэлъкъар Фэу сатэ ыкіи нэм мыйкіхэм аусыгъэ лирическэ усэхэр. Ахэм яна хыыбэр кыздехъаль Вячеслав иборникэ «Хъярым икъэкүап» зыфиорэм. Адыгэ театреу итворческэ гъогулэкъе къэкүа піе фэхъуягъэм илофшылажъэхэм Аңдзэрекъо Вячеслав ахэла жъещтыгъ. Къэгъельэгъонхэу іеш шынын Эхазрэт ытхыгъеу «Шъёомафэ шэклюжъым ыкъу» зыфилоу Р. Хугаевым ытхыгъэм рэ атехыгъе спектаклэхэм ахэ музыкэр ордусым ытхыгъ.

А зэптэум адаклоу, Вячеслав концертхэмийн ахэлжээштэй гээ. А лъэхъанын хэгүү шъяафыкыгээ филармониин илэштэйгээп. Концерт нээ бригадэхэр зэхащэхтийн, гүунэгүү шъолтырхэм, къош республикэхэм иоф аашаштэйгээ, «Декада литературы и искусства» зыфио хэрэр зэхащэштэйгээх. Вячеслав мэктэе шъэбэ дахэкээ орэд къын зэрийорэм фэшьхъафэу, пышнэм, аккордеонын, фортечийн нэм орэдышьохэр къаривъялжтыгээх, нэмын орэдышьохэм

къадежкъуыштыгъ. Аш къыхэкілә, ар хәмилажъәү зы концерти реклокыыштыгъәп. Адыгә орәдир цыф жыуғъәхәм нахъ альигъә-Іәсынымкілә, лъяпкъ зәхашләм ныбжыккәхәр нахъ къыифигъә-уышынхәмкә һәпүләгъушу фэ-хъуль Вячеслав муниципальны орәдйо купәу «Орәд» зыфилоу зәхищәтгъагъер. Орәдикә дә-хабә мы коллективым ышысы-хъагъә хъугъә, орәдусым ахәр орәдйо ныбжыккәхәм атегъә-психъагъән ышыыштыгъахъ

Сыд фэдэ *Ioftshlanl* эзышэлажын, сыд фэдэ пышэрыль зызешуухи, Вячеслав дэгьюо кыгурышоощтыгье культурэм, искуствэм иамалхэр гъесэнгиэ-пунынгъэ *Ioftyimk* э мэхъанэшхо ялэу зэрэщтхэр ыкли льэпкь культурэм хэхъонигье фебгъэшынным пае ныбжыкIэхэр мыс *Ioftym* зэрэфбгъэхъазырынхэ фаер. Ар иштээриль шъхваIэу 1994-рэ ильясым кыщегъэжагъэу Адыгэ Республикин искуствэхэмкIе икIэлэцIыкly еджапIэ ипащэу иаужырэ мафэхэм къанэсэу *Ioft* ышIагъ. ЕджэпIэ ныбжыкIэм имылъку зыпкь игъеуцогъэним, музыкальнэ Iемэ-псымэхэм язгъэуун къаше-гъэжагъэу, хэушхъяафыгыгъэ еджэпIэ программэу адигэ культурэм гупчэ купкIыр зышиубытыхытним изэхэгъэуцен фырикью, тхъаматэм *Ioftyig* уабэ ыпшъэ ифагъ. Ау сыйдэу зэхъуи, творчествэр Iэпэдэлэл ышIагъэп. Андзэрэкъо Вячеслав итворчествэкIэ амалыбэ къитигъэ, адигэ льэпкьимкIэ къитигъэнагъ.

ШЬХЭЛЭХЬО Свет.

ТИГУМЭКІХЭР

ІЭЯГЬЭМ ЗЫЩҮҮХҮМЭМЭ НАХЫШУ

«Узыншытефәштүр ошІэмэ, уарзэ бгъэтІылъын» ело адыгэ гущыІэжъым. Ар шыныкъэ. Ау нахьыбэрэмкіЭ цыифыр ныбжы зэмыйжагъэу, зэмыйгуцэфагъэ гор зылу-кіэрэр.

Адэ өтлөн аюла, «гум кье-шэ ежь», арышь, хэти ащ нахь күдээулийн зыригъэсэнээр ишүүцэлж.

Гээхэр зие бысым шыныгээми ецекъяжьэү, арышь, зынфэдэ мыхынрэ щынэп.

«Тикъялэх хэе жүргэхэм

Джырэ тимафэхэу я ХХI-рэлшээгүүкіэм тызышылъебакъохэрэм, бэ кіеү кызызыдахыгъэр, ау пэсэрэ щылакіэр гум кыгъекъижьеу, непи ащ кыххэнагъэхэр щылэх. Тикъэлэ шъхъялэу, дэхэ дэдэу зызыштэгъэ Мыеекъуалэ мы аужирэ ильяс зыбгүпшым хъэхэм ущамыгъэзекіожь зэрэхъугъэр, ахэм яхъакъу-джэгу-зэрэшхыжь макъэ чэцшым ирэхъат зэццээгъакъорэр. Ары, цыфым ипсануыгъекіэ чэцч чыые гупсэфым мэхъянэ ил, ау ащи узэгъыжын нахь lae кынгэрэмкүү. Хъэр — псөушхъэ лъэпкь. Сыд фэдизэу цыфым ар иныбджэгъо тэломи, унэгъуахы, хъэгъорыкүү зызэрагъэпсыщтыр къашэгъуае. Джащ пае, хъэм иннэгъэ-цыкыгъе емыльтыгъеу, «хъэр — хъэ, фэсакъ» aloy бэрэ зэхэтхыгъ. Кыххэкыгъ зырызхэри, щагухъэу агъашхэмэ, агъэгупсэфэу кызидеклокыщтыр

тиктвалэ хъэ жүүтвэхэм япсөүпіэу зэрэхъугъэр дэгъуасе дэя?» Плоу упчэ бгъеуцумэ, къэплон пльэкыщтыр зы — дэи. Зэмкэ — унэ фэтэр пепчъ щаыгъхэ хъэ лъэпкь зэфэшхъяфхэм — пельуанэу шъеджашхъэхэр (лыкіэ агъашхэхэу) — нахьышуба ашычыпілекіэ цыфэу феныкъогъэ щыкіэгъэшхо зилем дэлэхэмэ цыракушьэу хапаныхэр, чешреням чау-чауу уци, гъэспэфи ямыйеу хъакъухэрэр, хъэпрыэцца цыкыгъхуу, цыф нэгу зилемхэу узэмымпльэцкыхэрэр, нэмыхкхэр. Ау зы макъэ къалымыуки, зыцэ лъыгъи ахэммытими, ахэм унэгъо 200 іэпэ-цыпэр зыщыпсэурэ унэр ыкіи ащ къешэгъэ пстэур — урамыр, лъэсгэцгогуухэр, гъогунэпцэ уц

шхуантээр, щагу клоцыр, унэдэктөнгөлэ-дэпкъхэр зэрафмын сакхэрэм кыхэкүй, хъалечыр ахагъахьэу ауцэлтийн, аужын-пкъэм, ябысымхэм зашлодэгчүү дэдэу, яплтыхээз зылуклэрэм (щагу цыкликүү, ини) зыфаер щарагъяшэ. Ар тэрэзыхэл, къэ бзэнгыгэ шапхъэр лъэшэу зынукъоры гъапсыг

Мыекъуапэ итыгъэкъохаплэ щыэ псэүплэ-чылпэу Черемуш-кэр къалэм ильэныкъо анахь зэфшыгъэу альтытэ. Бэ унаклэу 9-у, 12-у ыкчи 15-у зэтетэу щашыгъэри, мыхэм апэблагъэх чым хэт унэшхо лъэгъупхьабэу къалэм мафэ къес къыдэтаджэхэрэм ашыцхэри. Цыфэу — жьи, кли, сабыйи, еджаклуй,

хьэ гъорыкло жыуѓъехэу купы шохөү зэхэтхэу щызэблэуќло рэнкіхэрэм klyapлэ кыуатыжыр эрт: ахэр агульных тучан инхэе «Магнит», «Пятерочка» ыкчи нэмыкIхэм, бэдзэр гупчэм ыкчи Черемушкэм ибэдзэр (зышын зымышээр щаклохэм зыгорэхэр афадзызэ зыпащагъэхэр). Шъэджашьэх; автобус, троллейбус уцпIхэм тхъэжхьэу, укъубгъо ащэчьех, Къялышкыгъэ шхафэхэри — лыцыни, пцэжьиий, хъалыгъу акIеутэжьи гъэу, зыуклэрэр мыхъамелэм щыджаеу къятжьокыгъ. Сыдеу щтэу тикъялэ икъебзэнгыгъэ тытегущыгъэшта мыш фэдиз мыхъуштыр тлъэгъувэ?

Хъэхэм зэрарышуу къахы
рэм аялэр жын къабзэр эзраа
шойрэр. Аш цыфым ипсауныгъэ
зериукъоу, аллерги
ер къыхэккэу, кы
шъо узыр къыри
гъаштэу, гуузыр къы
рифыжъэу, лъыдэ
klyaeer къыгъэхъьеу
зэрэцчытыр зэрары
шху. Ящэнэрэр —
хъэм зызэришы
щтэу, ыгу къэккы
щтыр къэшлэгъуае
Мы аужыре уахъ
тэм, кымэфэ-гъэтхэ

гъэмэфэ лъэхъанхэм, хэпшы-
кэу ахэр нахь къэшэнчъагъэх,
цэкъэныр нахь ашлофедэу аш-
кэя запъазагъ

Тикымафэ осыкли, чылэкли, мылкли, жыбыгъэкли кыфэт шыләп. Хъэ купышхо ىәлхэр тыгъужь нәкъыптышэу, кызыкъозыгъэхэри умышшэу, уапашхъэ кызыитаджэхэкли, пшшэштир уагъешшэжъыреп. Щынагто хъульгъэх къалэм имашинэ-троплей-бус уцуپлэ-lyкыпшэхэр, унәшхохэм азыфагу пхырыкырые «аркәхэри» щынагъох. Зы пчедыржь лымылым сыйфесакъэу cloze, хынту зэпъибанәзэ, сакъыпшэуфагъ. Кызыэрәчүекъыгъемкі, машинэ псынкіүн унә լупәмкі къыкылгъэм ыпэ итэу къысиғылгагъэх, синасылти, сиальмәкъыкъы сыйзөлъяуагъ, сафегубжызэ, lусфыгъэх. Ау тищагу дэс сабийхэм зэцкъагъэхэри, кытпэгъунэгъу гурьт еджаплэм Kloре нахь еджәкло цыкlyухр къезыфыкъагъа хъехари, хъоюх.

Къэбар мышыл щылэп: хъэхэм «зыкъаэтыгъэу», къэлэдэсъыбэм зэряцкъагъэхеми тыштыгъуаз. Ау мы псэушхъэхэм — хъэхэм яоф нахь тынаэ тедзэгъенныр, къапыкыре шлоим ыкчи цыфхэм зэряцкъэхэрэм къэух фэшыгъеңнир ишыклагъ. Ау зыгорэ ашхыпэу, цыфыр хъазаб хэфэфеклэ чежэннир ишыклагъа?

ДЗЭУКЬОЖЬ Нуриет.

ИСКУССТВЭР — ТИБАИНЫГЬ

ЛІЭУЖХЭР ИОРЭДКІЭ ЗЭФЕЩЭХ

Ордымрэ къашъомрэ тарихыр, шэн-хабзэхэр иштээвэртэйхэр піэльэ гээнэфагъэкэ зыгъэцэктэй Къумпилы Муратэрэ Адыгейим культуртэмкіэ и Министерствэрэ Іэпүэгъу къытфэххүх, дискиту джырэблагъ къыдаагъэкыгь.

— Адыгэ Республиком и Лынхэе иштээвэртэйхэр піэльэ гээнэфагъэкэ зыгъэцэктэй Къумпилы Муратэрэ Адыгейим культуртэмкіэ и Министерствэрэ Іэпүэгъу къытфэххүх, дискиту джырэблагъ къыдаагъэкыгь.

Адыгейим и Къэралыгъо ордымын къашъомрэ ансамблэу «Исламыем» ихудожественнэ пащэу, Урысыем инароднэ артистэу, композиторэу Дмитрий Шостакович ыцэктэ агъэнэфэгъэ шульхайфтыныр къызыфагъэшьошагъэу Нэхэе Аслын. — Лынхэе ифольклор зэрэбаир тиорэдхэмкіэ къэпшлэнэ ѿшт. Тхаки, еджаки зымышлэрэ тиахыжь ліэужхэм къытлъягъэзэсэжыгъе ордхэр тэгъэльялпэх. Купкэу ахэльтэм тылыысы тшоноигьу зэфэххысыжхэр тэшхых. Уахтэм диштэу посэ къаиджекэжызэ, «Исламыем» къызэриорэ шыкілм тетэу ордышохэр зэсэгъафэх.

ЗЫМИ ФЭДЭП

«Исламыем» Къыблэ шьюлъырм иансамблэхэм гээпсыкэу илэмкіэ къахэщи. Ліэужхэр зэрихыхээ тарихырм инэклубхэхэр къызэшьехых. Художественнэ пащэу Нэхэе Аслын Адыгейим иапэрэ профессиональнэ композитор, Тбилиси щеджагъ, «Бзыикъо заом» техыгъуяа аэрэл лынхэе оперэр ытхыгъ.

Иорэдхэмкі, икъашъохэмкі «Исламыем» дунаим щашэ. Тыркуем, Израиль, Англием, Италием, Польшем, Сирии, Иорданием, нэмыкі къэралыгъохэм ашылагъ. Олимпиада джэгунхэу Лондон, Шыачэ ашыкъуагъэхэм концерт ижэктотгэхэр къащтыгъэх. Тильэпкь искусстве ибайнагъе ытгэбэгъуагъ.

Къашъомрэ ордымрэ зэгүусхэу «Исламыем» изэфэххысыжь зехахъэхэр Москва, Къыблэ шьюлъырм, Темир Кавказым ашы-

гъаагъэх. Дискхэм атетхагъэхэр ансамблэм ирепертуар ажырэ илъесхэм нахыбэрэ хигъэхагъэхэр арих. Зы дискым радиомкіе уедэүн плъекыщ, ятолнэр телекъэтынхэм афите-гээпсыхъагъ.

Лынхэндже Рузанэрэ Сихъу Русльянэрэ якъашъоу «Исламыемкі» зы дискыр къызэшьехых. Уджыху Руслан, Къумыкъу Шамсудин, Шымырзэ Казбек лынхэндже музыкальнэ Іэмэ-псымэхэм, нэмыкіхэм афэгъэхыгъэ ордымрэ къао. Рапсодиу «Хаян-гээдэжийн» изэфакло Лынхэндже Светланэрэ Хъокло Сусанэрэ къыхадзэ, ансамблэм хэтхэр къадежьуух.

Сихъу Ирин, Сихъу Руслан,

Къумыкъу Шамсудин, Шымырзэ Казбек, фэшхъафхэри адыгэ джэгум фэгъэхыгъэ къэшыгъом хэлажъэх.

Адыгэ къашъоу «Зэфаклон» икъашакло Ахътэо Светланэрэ Хъокло Рэмэзанэрэ. Лынхэндже икъасствэм итарих гукэ зыфэгъэзэнэм фэши «Ныдэльт ма-къэхэм» уядэүн фае. Хъокло Сусанэ, Светлана Скобель, Марина Тарутина, Мышъе Андзаур музыкальнэ произведением имэхъанэ лупкэу къылпъагъээс.

Тыгъужь Аснет, Дер Абир, Агырдженкю Саныет, Мэшлэкю Даринэ, нэмыкі ордымын хэм уядэу зыхъукіе, адыгэ лынхэндже икъасствэм инеушрэ мафэ нахышу зэрэхъуущтм уицыхъэтель.

Адыгейим, Къэбэртэе-Бэлъкъарым, Къэрэшэ-Щэрджеэсийн янароднэ тхаклоу, Къэралыгъо премиехэр къызыфагъэшьошагъу Мэшбашэ Исхъакъ ишүүшэхэм атэхгъэ ордхэр «Исламыем»

къеох. Адыгэ пшынэм фэгъэхыгъэ ордым тхаклоу өгъашо, гур къеэты, адыгабзэм имэхъанэ къызэшьехы.

Зэкэ ордымын хэлж, къашъохэм ацэ къетонуу хурэп, арэу щитми, гүфэбэнгъэ афтиэу гээзетымки «тхашу-гээзэсэу» ятложы тшойгыу. «Исламыем» ижъирэ адыгэ ордхэм пэс къалегъэкэжьы, тамэ ареты, цыфхэм алъегъээс.

Дискхэм атетхагъэ ордхэм, къашъохэм дунаим тет хэгъэхүхэм осе ин къащыфашынэу тэгүгъэ. Ордым цыфыр щегъяэ. Нэхэе Аслын итвэрчтэв лынхэндже тиогъэштэнэу, «Исламыем» нахыбэрэ тиогъэштэнэу афэтэло. Шо шууморэдхэр, къашъохэр шэжжым илотакло, лынхэндже шэн-хабзэхэм яшапхъэх.

Сурэтхэм артыхэр: «Исламыем» иартистхэр; дискхэм ятепль.

САМБО

Урысые Федерацием самбэмкіэ икъашу зэнэхъохъуу
мы мафэхэм къалэу Пермь щыкъошт.

Адыгэ Республиком икъашакло-ныжкыкэ спорт еджакло-зыщызгыасэхэрэ зэлүүхэхэм ахэлажъэх.

— 1999 — 2000-рэ ильесхэм къэхъугъэ къалэхэр, пшашъэхэр бэнаплэм щизэнхъохъуу, къытиуагъ самбэмкіэ респуб-

Пермь щэбанэх

ликэ спорт еджакло-ипашу Дэлэкю Адамэ. — Медальхэр къыдахынхэ альэкыщтэу тэлтэйтэ.

Цыкъу Рэмэзан, Варкез Акопян, Накл Айдэмээр, Ульяна Ткаченкэр, нэмыкі бэнаклохуу ти-республикэ щаплуу гууеты-

нагъэ ин ахэлъэу зэлүүхъуу зафагъэхъазырыгъ, гэхъагъэхэр ашынхэу афэтэло.

Нэкүлгээр зыгъэхъазырыгъэр
ЕМТЫЛЪ Нурбый.

Эхэзыщагъэр
ыкыи къыдэзы-
гъэкырэр:

Адыгэ Республи-
кэм лъэпкъ
Иофхэмкіэ, Іэкыб
къэралхэм ашы-
псэурэ тильэп-
къэгъухэм адырьїэ
зэпхыныгъэхэмкіэ
ыкыи къэбар
жъугъэм иамал-
хэмкіэ и Комитет
Адресыр: ур. Кре-
стяинскэр, 236

Редакциер
зыдэшыїэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шхъаїэм
иапэрэ гуадзэр:
52-49-44,
пшъэдэкыръ
зыхъырэ
секретарыр:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъаты-
гъэр:
Урысые Федерацием
хэутын Иофхэмкіэ,
телерадиокъэтын-
хэмкіэ ыкыи зэлъы-
Іэсикіэ амалхэмкіэ
и Министерствэ
и Темир-Кавказ
чыпэ гъэлоры-
шапл, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщаушыхъаты-
гъэр:
ООО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Зэкімкі
пчагъэр
4142
Индексхэр
52161
52162
Зак. 123

Хэутын
уздыкіэтхэнэу щыт
уахтэр
Сыхъатыр 18.00
Зыщаушыхъа-
тыгъэ
уахтэр
Сыхъатыр 18.00

Редактор
шхъаїэр
Дэрбэ Т. И.

Редактор
шхъаїэм
игуадзэр
Мэшлэкю С. А.
Пшъэдэкыръ
зыхъырэ
секретарыр
Хъурмэ
Х. Х.